

การพัฒนาบรรจุภัณฑ์เครื่องประดับดินเผาต้านเกวียนเพื่อสร้างเอกลักษณ์ และส่งเสริมการขาย

The design development of Dan Kwian clay jewelry Products packing
for entity creation and sale promotion

สุธิดา วรธนประณี¹

Suthida Watthanapakon

¹ โปรแกรมวิชาออกแบบนิเทศศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
Department of Visual Communication Design, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Nakhon Ratchasima Rajabhat University

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาบรรจุภัณฑ์เครื่องประดับดินเผาต้านเกวียนเพื่อสร้างเอกลักษณ์และส่งเสริมการขายนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 2 ประการคือ 1) เพื่อศึกษารูปแบบและพัฒนาการของบรรจุภัณฑ์กลุ่มสินค้าเครื่องประดับดินเผาด้านเกวียนสำหรับใช้เป็นแนวทางในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ 2) เพื่อพัฒนาตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์เครื่องประดับดินเผาด้านเกวียนให้มีเอกลักษณ์และคุณลักษณะในการส่งเสริมการขาย โดยเป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้ประกอบการเครื่องประดับดินเผาด้านเกวียน โดยผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นหลัก ซึ่งมีการเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่างหลักแบบเจาะจงคือกลุ่มผู้ประกอบการเครื่องประดับดินเผาด้านเกวียน ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย มีดังนี้ รูปแบบและพัฒนาการของบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มเครื่องประดับดินเผาด้านเกวียนในอดีต ใช้บรรจุภัณฑ์จำพวกกระดาษห่อ และถุงพลาสติกเพื่อป้องกันสินค้าตามความจำเป็นและสะดวกในการขายโดยไม่คำนึงถึงความสวยงามหรือการสื่อสารถึงเอกลักษณ์ของกลุ่ม ซึ่งได้มีการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์เครื่องประดับแบบชุดหนึ่งครั้งที่ใช้ในปัจจุบัน แต่ยังมีคุณสมบัติไม่เพียงพอกับมาตรฐานบรรจุภัณฑ์เพื่อขยายระดับสินค้าเป็น OTOP 5 ดาว โดยปัญหาและอุปสรรคหลักของกลุ่มคือทุนการผลิตบรรจุภัณฑ์ที่จำกัด และขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาการออกแบบตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานเพื่อสร้างเอกลักษณ์และส่งเสริมการขาย ในด้านการพัฒนาตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์และคุณลักษณะในการส่งเสริมการขาย โดยใช้วิธีปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากการจัดเวทีประชาคม เพื่อวิเคราะห์และแสวงหาแนวทางในการออกแบบ ซึ่งผลที่ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนได้แก่ 1) การออกแบบตราสัญลักษณ์จากความต้องการของกลุ่ม ซึ่งต้องการสื่อถึงเครื่องประดับดินเผาด้านเกวียนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้ลักษณะของสร้อยและลูกปัดเพื่อการสื่อสาร โดยตัดทอนรูปแบบให้ดูทันสมัยและสื่อถึงความเป็นสินค้าที่ทำด้วยมือ มีการจัดวางในรูปแบบภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 2) การออกแบบบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มมีความต้องการรูปแบบบรรจุภัณฑ์แบบซองและแบบกล่องที่ตอบสนองความต้องการปกป้องให้ผลิตภัณฑ์มีการคงรูปสวยงาม ช่วยในการรวมหน่วย และสามารถป้องกันฝุ่นตลอดจนชื้นสินค้า และสามารถพกพาใส่กระเป๋าเดินทางและแขวนโชว์ได้อย่างสะดวก แบ่งออกเป็น 3

รูปแบบ ได้แก่ ของพลาสติกใส่กระดาดแขวน กล่องแบบ
ปลอกเลื่อน และแบบบรรจุภัณฑ์หลังการขายที่เป็นหม้อ
ดินเผาขนาดเล็กเพื่อสื่อถึงการจำลองกรรมวิธีในการผลิต
เครื่องประดับดินเผา มีการสื่อสารข้อมูลทั้งภาษาไทยและ
ภาษาอังกฤษ เน้นการพิมพ์ลงกระดาดรักษ์โลก ซึ่งมีสีน้ำ
ตาลอ่อนเพื่อลดต้นทุนการพิมพ์สี โครงสร้างบรรจุภัณฑ์
สามารถประกอบและขึ้นรูปด้วยมือได้ง่ายช่วยลดต้นทุน
การผลิต เพื่อให้สอดคล้องกับศักยภาพและทรัพยากรของ
กลุ่มได้ดียิ่งขึ้น ผลความพึงพอใจต่อรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่
พัฒนาขึ้นจากตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการ และตัวแทนผู้
บริโภค พบว่าตัวแทนกลุ่มมีความพึงพอใจในความเหมาะสม
สมด้านเนื้อหาที่นำเสนอ ความสวยงาม และประโยชน์ด้าน
การใช้งานบรรจุภัณฑ์เป็นอย่างมาก โดยแสดงความคิดเห็น
เพิ่มเติมในส่วนของความพึงพอใจรูปแบบการจัดวางกราฟิก
ว่ามีความเรียบง่าย ดูแล้วสบายตา และไม่แข่งกับลวดลาย
ของผลิตภัณฑ์ ทำให้สื่อถึงเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ที่มา
จากธรรมชาติได้อย่างลงตัว ในส่วนของผลการประเมิน
ความพึงพอใจจากตัวแทนผู้บริโภคจำนวน 50 คน โดยแบ่ง
ประเด็นเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ 1) ด้านโครงสร้างและรูป
แบบความสมบูรณ์ของบรรจุภัณฑ์ พบว่าตัวแทนผู้บริโภคร
มีความพึงพอใจประเด็นความเหมาะสมของประโยชน์ด้าน
การใช้งานมากที่สุดมีค่าคะแนนเท่ากับ 4.58 2) ด้านการ
ออกแบบและความสวยงามของบรรจุภัณฑ์ พบว่าตัวแทน
ผู้บริโภครมีความพึงพอใจในความสวยงามเหมาะสมของรูป
แบบบรรจุภัณฑ์มากที่สุดมีค่าคะแนนเท่ากับ 4.52 โดยมี
บางรายที่แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเรื่องต้องการให้มีการ
จัดวางลวดลาย และสีสัน ให้สดใสสะดุดตามากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ : บรรจุภัณฑ์, เครื่องประดับดินเผา, ด่านเกวียน

Abstract

The aims of this Participatory Action Research (PAR) were to 1) study patterns and development of product package of Dan Kwian clay jewelry to use for the design, and 2) to develop the brand of Dan Kwian clay jewelry in order to create uniqueness for sales promotion. The samples of this study were the entrepreneurs

of Dan Kwian clay jewelry, Dan Kwian sub-district, Chokchai district, in Nakhon Ratchasima province selected by purposive sampling. The findings showed as follows. Concerning patterns and development of product package of Dan Kwian clay jewelry, it was found that in the past the entrepreneurs used product package which was made of paper and plastic because it was convenience for selling without paying attention to its beauty and uniqueness. The current patterns and development of product package was not reached the standard of being OTOP 5 stars. The key problems and obstacles were limited budget and lack of knowledge in developing the design of the brand and standardized production in order to create the group's uniqueness and sales promotion. In terms of developing brand and package to have uniqueness for sales promotion, it was found that 1) entrepreneurs required the brand that signified being Dan Kwian clay jewelry in the form of modern necklace and beads, showing handmade being with Thai and English format, and 2) entrepreneurs also required envelop and box package that response to the needs of customers and keep the form of the product, help when the product was put together, protect the product from dust when they were shown. Patterns that the entrepreneurs required consisted of Stand-up pouch, box pouch, and small clay pot that showed the process of producing Dan Kwian clay jewelry. The products should appear both Thai and English information and should be printed with brown eco-friendly paper which helps reduce production cost. The structure of the package should be manual sharpen up easily in order to reduce the production cost in concordance with the potentials and resources of the community. In terms of the satisfaction towards production's patterns developed by the

representatives of entrepreneurs and consumers, it was found that they were very satisfied with the appropriateness of the product in terms of presented content, beauty, and usage. Additional opinion on satisfaction in terms of graphic layout was in the following; the products are simple, look comfortable, and are not in contrast with the product's pattern which show the natural product's uniqueness divisibly. Satisfaction of 50 consumer representatives can be classified into two main aspects as follows. (1) Concerning satisfaction of consumer representatives, it was found that they were highly satisfied with the usage of the product (4.58) (2) In terms of the design and beauty of the package, it was found that the representatives were highly satisfied with the beauty of the product (4.52) Some of them expressed their opinion on layout and colors to be more attractive.

Keywords: Packaging, clay jewelry, Dan Kwian

บทนำ

โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เป็นโครงการที่มีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นให้ประชาชนชาวไทยในชนบทมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อเนื่อง สามารถดำรงชีวิตด้วยตัวเอง โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากร ภูมิปัญญา ในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ สร้างจุดเด่นและมูลค่าเพิ่มให้เป็นที่ต้องการของตลาด ในปัจจุบันโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มีการพัฒนาทั้งตัวผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์ทางการตลาดอย่างต่อเนื่องตามสภาวะการแข่งขันทั้งในส่วนของแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านการแปรรูป การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน ตลอดจนติดตามประเมินและรายงานความก้าวหน้าเพื่อยกระดับสินค้าให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งในประเทศและระดับการส่งออก หมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนเป็นหมู่บ้านที่มีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่สำคัญและมีชื่อเสียงทั้งในระดับประเทศ

และต่างประเทศ จนได้รับการสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งในแต่ละปีจะมีทั้งนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาจับจ่ายสินค้าในหมู่บ้านเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียนจำนวนมาก สร้างเม็ดเงินหมุนเวียนเข้าสู่จังหวัดนครราชสีมามหาศาล โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์เครื่องประดับดินเผาหมู่บ้านด่านเกวียน ซึ่งเป็นสินค้าชิ้นเล็กเหมาะกับการเป็นสินค้าที่ระลึก เป็นของฝากที่พกพาง่าย มีความสวยงาม มีลักษณะเฉพาะตัวจากความงามของสีและเนื้อดินตามธรรมชาติซึ่งเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว และช่วยให้เกิดการกระจายรายได้ ทำให้เกิดการจ้างงาน ชาวบ้านในหมู่บ้านมีรายได้เสริมไปจนถึงจับเป็นอาชีพหลัก ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงของตลาดในช่วงสภาวะเศรษฐกิจซบเซา ส่งผลกระทบต่อให้ตลาดทั่วประเทศซบเซารวมทั้งตลาดเครื่องประดับดินเผาด่านเกวียนซึ่งมีการแข่งขันตัดราคากันเองในกลุ่มผู้ชาย ทำให้มูลค่าของผลิตภัณฑ์เครื่องประดับดินเผาด่านเกวียนลดลงอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งความนิยมของแฟชั่นกระแสใหม่ๆ ที่มาพร้อมกับการเกิดขึ้นของวัสดุที่หลากหลายตามสมัยนิยมได้เข้ามาแทนที่แฟชั่นเครื่องประดับจากดินเผาของหมู่บ้านที่มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบน้อยมากและส่วนใหญ่ยังคงรูปลักษณะแบบเดิมๆ

ปัจจุบันกลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายเครื่องประดับดินเผาของหมู่บ้านด่านเกวียนเหลือเพียงกลุ่มเล็กๆ จึงยังคงมีศักยภาพในการทำกำไรที่ดีพอสมควรเนื่องจากสภาวะการแข่งขันในปัจจุบันกลับมาอยู่ในระดับไม่รุนแรงมากนัก ส่งผลให้อำนาจต่อรองของผู้ผลิตและผู้ซื้อยังคงอยู่ในระดับที่น่าพึงพอใจ แต่อีกนัยหนึ่งกลับทำให้การรับรู้เกี่ยวกับตัวผลิตภัณฑ์เครื่องประดับดินเผาของที่นี่ลดน้อยลงจากอดีต ทั้งนี้กลุ่มเคยได้รับความช่วยเหลือในการพัฒนาตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์จากหน่วยงานของภาครัฐมาแล้ว แต่ยังไม่สามารถเพิ่มระดับของคุณภาพและศักยภาพในการจำหน่ายและส่งออกในมาตรฐานระดับของสินค้า OTOP 5 ดาวได้

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้นนี้ จึงเป็นที่มาของโครงการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เครื่องประดับดินเผาด่านเกวียนเพื่อสร้างเอกลักษณ์และส่งเสริมการขาย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ช่วย

สร้างเอกลักษณ์ที่ชัดเจนให้กับตราสินค้าเพื่อยกระดับการประชาสัมพันธ์บนบรรจุภัณฑ์ สร้างจุดเด่นทางการตลาดให้กับกลุ่มผู้ผลิตเครื่องประดับดินเผาด่านเกวียน สำหรับเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบการพัฒนาสู่กลยุทธ์ทางการตลาดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบและพัฒนาการของตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์กลุ่มสินค้าเครื่องประดับดินเผาด่านเกวียนสำหรับใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ
2. เพื่อพัฒนาตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์เครื่องประดับดินเผาด่านเกวียนให้มีเอกลักษณ์และคุณลักษณะในการส่งเสริมการขาย โดยเป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้ประกอบการเครื่องประดับดินเผาด่านเกวียน
3. ศึกษาความพึงพอใจของผู้ประกอบการและผู้บริโภคที่มีต่อตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

เพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

มุ่งศึกษารูปแบบ พัฒนาการของบรรจุภัณฑ์ และเอกลักษณ์ของกลุ่มสินค้าเครื่องประดับดินเผาด่านเกวียน สำหรับใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาารูปแบบของบรรจุภัณฑ์สำหรับกลุ่มสินค้าเครื่องประดับดินเผาด่านเกวียน
2. ขอบเขตประชากร

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรโดยประกอบด้วย ประชาชนชาวบ้านผู้ริเริ่มผลิตเครื่องประดับดินเผาด่านเกวียน 1 คน สมาชิกกลุ่มเครื่องประดับดินเผาด่านเกวียน ในปัจจุบัน 9 คน กลุ่มตัวแทนผู้บริโภค 50 คน
3. ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยได้เลือกทำวิจัยในพื้นที่ของกลุ่มเครื่องประดับดินเผาด่านเกวียน พื้นที่หมู่ 3 ตำบลด่านเกวียน อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา

วิธีการดำเนินการ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์และปฏิบัติกิจกรรม ดังนี้

1. ผู้วิจัย เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึก สำหรับการวิจัยแบบมีส่วนร่วมนี้เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบุคคล ดังนั้นการศึกษาและเรียนรู้ร่วมระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มเป้าหมายจะมีส่วนช่วยให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงมากยิ่งขึ้น
2. อุปกรณ์เก็บบันทึกข้อมูล ได้แก่ สมุดบันทึก กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง
3. การสังเกตและการจดบันทึก ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตและจดบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของชุมชน เป็นการรวบรวมข้อมูลในรูปแบบของการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยการร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมชุมชน ในวาระต่างๆสังเกตและจดบันทึกข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมกับกิจกรรมในฐานะผู้สังเกตการณ์ โดยใช้มุมมองจากวงนอกเพื่อนำไปสู่การศึกษาและวิเคราะห์ต่อไป
4. การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview)

ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

 - 4.1 แบบสัมภาษณ์ปราชญ์ผู้ริเริ่มสร้างสรรค์เครื่องประดับดินเผาด่านเกวียน เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและสืบค้นภูมิปัญญาของผลิตภัณฑ์เครื่องประดับดินเผา รูปแบบและพัฒนาการของผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการขาย แนวทางในการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์เครื่องประดับดินเผาในอนาคต เป็นต้น
 - 4.2 แบบสัมภาษณ์สมาชิกกลุ่มเครื่องประดับดินเผาด่านเกวียน เพื่อศึกษาถึงบริบทที่ส่งผลต่อพัฒนาการของบรรจุภัณฑ์เครื่องประดับดินเผาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน บริบทของกลุ่ม ข้อจำกัด ความต้องการและแนวทาง รวมทั้งปัจจัยต่างๆ ที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์
5. รวบรวมข้อมูล จากเอกสารและแบบสัมภาษณ์ นำมาให้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสังเคราะห์แนวคิดในการออกแบบและพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับกลุ่มเครื่องประดับดินเผาด่านเกวียน
6. การประเมินความพึงพอใจเพื่อคัดเลือกรูปแบบผลงานสำหรับพัฒนาเป็นต้นแบบบรรจุภัณฑ์ จาก

การจัดเวทีการมีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ตามความต้องการของกลุ่มเครื่องประดับดินเผาด่านเกวียน โดยใช้เทคนิคการพูดคุยเพื่อให้ได้ข้อมูลและความคิดเห็นต่อผลงานที่ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการออกแบบกราฟิก ตราสัญลักษณ์ และโครงสร้างบรรจุภัณฑ์ จากการร่วมคัดเลือกรูปแบบและแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา โดยหลังจากการได้ทดลองผลิตต้นแบบบรรจุภัณฑ์ที่สมบูรณ์แล้ว จึงนำผลงานต้นแบบกลับมาให้ตัวแทนกลุ่มเครื่องประดับดินเผาด่านเกวียนทำการประเมินความพึงพอใจต่อผลงานอีกครั้งหนึ่ง

7. การประเมินความพึงพอใจโดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจจากผู้บริโภค โดยการสุ่มตัวอย่างจากบุคคลทั่วไปซึ่งเป็นตัวแทนกลุ่มผู้บริโภคจำนวน 50 คน ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยการเก็บสถิติผลการประเมินแบบมาตราส่วนกำหนดค่าคะแนน

อภิปรายผล

การพัฒนาบรรจุภัณฑ์เครื่องประดับดินเผาด่านเกวียนเพื่อสร้างเอกลักษณ์และส่งเสริมการขาย เป็นการพัฒนาต่อยอดรูปแบบบรรจุภัณฑ์ให้กับผลิตภัณฑ์ในกลุ่มเครื่องประดับดินเผาของด่านเกวียน มีพัฒนาการจากอดีตที่ใช้เพียงเพื่อปกป้องผลิตภัณฑ์และอำนวยความสะดวกในการขนส่งและจัดจำหน่ายสินค้า จนถึงปัจจุบันผลงานวิจัยชุดนี้ เป็นการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อให้ทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครอง หรือห่อหุ้มผลิตภัณฑ์ภายในให้ปลอดภัย สะดวกต่อการขนส่ง เอื้ออำนวยให้เกิดผลประโยชน์ในทางการค้าและการบริโภค ตลอดจนเป็นสื่อช่วยประชาสัมพันธ์สินค้า ซึ่งถือว่าทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ทั้งทางด้านเทคนิค และด้านการตลาด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านหน้าที่ของบรรจุภัณฑ์ของ ปูน และสมพร คงเจริญเกียรติ (2541)

ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงบริบทของพื้นที่ และความ เป็นมา ที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของบรรจุภัณฑ์ได้พบว่ามีสาเหตุที่ทำให้พัฒนาการของบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเครื่องประดับดินเผาด่านเกวียนเป็นไปอย่างเชื่องช้าและขาดความต่อเนื่อง ส่วนหนึ่งมาจากการขาดความเข้าใจ แรงจูงใจ ตลอดจนทุนทรัพย์ในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เนื่องจากในกระบวนการผลิตและออกแบบบรรจุภัณฑ์นั้น

เป็นการเพิ่มต้นทุนในการผลิตซึ่งส่งผลกระทบต่ออย่างมากกับผู้ผลิตที่มีกำลังทรัพย์น้อย ทำให้การเปลี่ยนแปลงรูปแบบในแต่ละครั้งจึงต้องพิจารณาความคุ้มค่าอย่างถี่ถ้วน

การพัฒนาแบบของบรรจุภัณฑ์แบบใหม่ให้กับกลุ่มเครื่องประดับดินเผาด่านเกวียน ผู้วิจัยได้พัฒนาต่อยอดจากรูปแบบเดิม ซึ่งกลุ่มมีความต้องการที่จะปรับเปลี่ยนรูปแบบให้มีความทันสมัย น่าสนใจมากขึ้นอีกทั้งมีความคิดเห็นในการปรับเปลี่ยน ประโยคภาษาอังกฤษที่ใช้ในตราสัญลักษณ์ ในประโยค “Dankwien clay ornament group” ให้เป็น “Dankwien clay jewelry group” เพื่อให้มีความหมายที่เหมาะสมถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้มีแนวทางในการออกแบบตราสัญลักษณ์คุณลักษณะของตราสัญลักษณ์อันได้แก่ มีความหมาย มีความเหมาะสมกับเนื้อหาที่สื่อถึงความเป็นผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านด่านเกวียน โดยยังคงรูปลักษณะของล้อเกวียนไว้เป็นสื่อสัญลักษณ์ แต่มีการออกแบบและตัดทอนให้มีความงาม อ่อนช้อยเหมาะสมกับภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์เครื่องประดับ มีความร่วมสมัย สร้างความน่าเชื่อถือ มีเอกลักษณ์โดยการผสมผสานลักษณะการร้อยลูกปัดดินเผาและใช้กราฟิกล้อเกวียนแทนจี้ เพื่อสื่อถึงความเป็นเครื่องประดับดินเผาทำมือของด่านเกวียน สีที่มีความเหมาะสมกับธุรกิจใช้โครงสร้างน้ำตาล ที่สื่อถึงวัสดุดินทั้งก่อนและหลังการเผา มีความเรียบง่าย มีความเป็นสากล ใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย มีความเป็นเอกภาพ และมีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและภาพลักษณ์ของกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับทองเจือ เขียวทอง (2542)

ในส่วนของการออกแบบบรรจุภัณฑ์ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การออกแบบโครงสร้างบรรจุภัณฑ์เพื่อกำหนดรูปลักษณะ โครงสร้างบรรจุภัณฑ์ วัสดุที่ใช้ ตลอดจนกรรมวิธีการผลิต การบรรจุ ตลอดจนการขนส่งเก็บรักษาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์นับตั้งแต่จุดผลิตจนถึงมือผู้บริโภค และการออกแบบกราฟิกบรรจุภัณฑ์ให้สร้างสรรค์สามารถสื่อสาร สื่อความหมาย ความเข้าใจ ในส่วนที่จะให้ผลทางด้านจิตวิทยา โดยได้ทำการออกแบบและผลิตบรรจุภัณฑ์เพื่อเป็นต้นแบบจำนวน 4 ชุด ตามความประสงค์ของผู้ประกอบการ

ผู้วิจัยได้ผสมผสานแนวความคิดในการออกแบบสู่การพัฒนาเอกลักษณ์ของตราสัญลักษณ์และบรรจุภัณฑ์

ของกลุ่มให้มีรูปแบบและเนื้อหาที่ครบถ้วนตามหน้าที่ของบรรจุภัณฑ์อันได้แก่

1. การบรรจุและการคุ้มครองป้องกันโดยใช้รูปแบบของบรรจุภัณฑ์รูปแบบสี่เหลี่ยมที่มีคุณลักษณะในการถ่ายเทน้ำหนักกดทับ เป็นรูปแบบปิดเพื่อป้องกันฝุ่นและความชื้น รวมทั้งยังช่วยยืดอายุของผลิตภัณฑ์ให้สวยงามและไม่เคลื่อนที่เพื่อป้องกันการกระทบกระเทือนหรือชุดจนเกิดรอย
2. การบ่งชี้ถึงผลิตภัณฑ์ โดยการเน้นใช้โครงสร้างสีน้ำตาลที่สื่อถึงผลิตภัณฑ์ดินเผา ใช้ลวดลายกราฟิกที่สื่อถึงผลิตภัณฑ์เครื่องประดับดินเผา และมีการจัดวางตัวอักษรให้มีลักษณะของรูปทรงหม้อดินเผา เพื่อสื่อถึงกระบวนการผลิตและผลิตภัณฑ์ขึ้นชื่อของด่านเกวียนอันได้แก่ภาชนะดินเผา
3. การอำนวยความสะดวกในการใช้สอย รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ทั้งหมดเน้นการออกแบบเพื่อสะดวกต่อการใช้สอยในลักษณะของการจัดวาง จัดเก็บ และนำสินค้าออกมามาดลองได้อย่างสะดวกโดยไม่สร้างความเสียหายกับตัวบรรจุภัณฑ์
4. การดึงดูดความสนใจผู้บริโภคและการส่งเสริมการตลาด โดยการออกแบบเน้นแสดงสินค้าอย่างชัดเจน รูปแบบโครงสร้างและกราฟิกเน้นความเรียบง่ายเพื่อช่วยให้สินค้ามีความโดดเด่นสะดุดตา มีการนำเสนอข้อมูลและรายละเอียดในด้านการประชาสัมพันธ์ที่เป็นประโยชน์ต่อผลิตภัณฑ์อย่างครบถ้วน
5. ผลกระทบด้านเศรษฐกิจต้นทุน ซึ่งแบ่งออกเป็นรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ผู้วิจัยได้คัดเลือกวัสดุ คำนวณขนาดโครงสร้างของบรรจุภัณฑ์เพื่อจำกัดขนาดหน้ากระดาษ จำนวนชิ้น รูปแบบการตัดเจาะ ลดปริมาณการใช้สีซึ่งเป็นต้นทุนในการผลิตด้วยการใช้กระดาษรีไซเคิลเป็นพื้นสีที่มีประโยชน์ในด้านของความสะดวกสบายของโครงสร้างสีน้ำตาลที่สื่อถึงความเป็นธรรมชาติ ตลอดจนเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นการใช้ทรัพยากรการพิมพ์อย่างคุ้มค่า อีกทั้งยังเสนอบรรจุภัณฑ์หลังการขาย รูปทรงหม้อดินเผาขนาดเล็ก ซึ่งเป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในพื้นที่และกลุ่มมีความสามารถในการผลิตได้เอง อีกทั้งยังลดต้นทุนการพิมพ์ โดยการลดขนาดของข้อมูลในรูปแบบของป้ายห้อยขนาดเล็ก ซึ่งเป็นการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ใช้ต้นทุนในการผลิตที่ราคาถูกกว่าการผลิตกล่องโดยระบบอุตสาหกรรมการพิมพ์เป็นอย่างมาก ซึ่งถือเป็นการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ในรูปแบบที่ลดภาระค่าใช้จ่ายในการผลิตบรรจุภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องหน้าที่บรรจุภัณฑ์ของ ประชิต ทิณบุตร (2531) และบทความของ ปูน และสมพร คงเจริญเกียรติ (2541)

(ก) บรรจุภัณฑ์ที่มีอยู่เดิม (ข) บรรจุภัณฑ์รูปแบบปรับปรุงชุดที่ 1 (ค) บรรจุภัณฑ์รูปแบบปรับปรุงชุดที่ 2
(ง) บรรจุภัณฑ์รูปแบบปรับปรุงชุดที่ 3 (จ) บรรจุภัณฑ์รูปแบบปรับปรุงชุดที่ 4

ด้านการประเมินความพึงพอใจ สอดคล้องกับการประเมินความพึงพอใจของงานวิจัยของ รจนา จันทราสา (2555) ที่กล่าวถึงการประเมินความพึงพอใจแบบมีส่วนร่วม และประเมินความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ โดยเครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามทั้งปลายปิดและปลายเปิด รวมทั้งการลงพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้ผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยมีการกำหนดแนวคำถามในการประเมินความพึงพอใจที่สอดคล้องกับบทความของ SHIMAGUCHI (1985) เรื่องบรรจุภัณฑ์กับบทบาทหน้าที่ในการตลาดที่กล่าวไว้ในหนังสือ PACKAGE DESIGN IN JAPAN. VOL.1 ในการประเมิน ด้านคุณลักษณะการ

บรรจุและการคุ้มครองป้องกัน การบ่งชี้เอกลักษณ์องค์กร และผลิตภัณฑ์ การอำนวยความสะดวกในการใช้งาน ความสวยงามและดึงดูดความสนใจต่อผู้บริโภค ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ

สรุปผลการวิจัย

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งสร้างผลงานการออกแบบพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มผู้ประกอบการเครื่องประดับดินเผาด้านเกวียน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการศึกษาและแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งเป็นรูปแบบในการสร้างองค์ความรู้ร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับชุมชนเพื่อให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่าตลอดจนความรู้ที่ร่วมกันเป็นเจ้าของผลงานออกแบบที่เกิดจากความคิดเห็นร่วมกันของกลุ่มเกิดความภาคภูมิใจในการพัฒนาและต่อยอดผลงานในโอกาสต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการในกระบวนการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เรียนรู้ถึงความสำคัญในกระบวนการทำงานที่ต้องดำเนินการหลายฝ่าย ความสำคัญของการวางแผน การเตรียมความพร้อมตลอดจนการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ ซึ่งนอกจากเรื่องของความพร้อมของผู้วิจัยแล้ว สิ่งสำคัญคือการปฏิบัติตัวในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นชาวบ้านในชุมชน การสร้างมิตรภาพ ความจริงใจ การให้เกียรติและมีความเคารพต่อกลุ่มเป้าหมายที่มีส่วนในการถ่ายทอดความรู้ ให้ข้อมูลซึ่งเป็นประโยชน์กับผู้วิจัย ซึ่งจะช่วยให้ผลงานวิจัยสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ทองเจือ เขียดทอง. (2542). การออกแบบสัญลักษณ์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ลิปประภา.
- ปุ่น คงเจริญเกียรติ และสมพร คงเจริญเกียรติ. (2541). บรรจุภัณฑ์อาหาร. กรุงเทพฯ: บริษัท แพคเมทส์ จำกัด.
- ประชิด ทิณบุตร. (2531). การออกแบบบรรจุภัณฑ์ = Packaging design. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- รจนา จันทราสา. (2554, กันยายน – ตุลาคม). การมีส่วนร่วมของกลุ่มชุมชนในการพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์ถ้วย ทอดกรอบบ้านสารภี จังหวัดสมุทรสงครามเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็ง. วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่. 4(1): 62-70.
- SHIMAGUCHI. (1985). PACKAGE DESIGN IN JAPAN. VOL.1 1. n.p. n.p.